

21.1.2021

Valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma

Suomen kestävän kasvun ohjelmalla ohjataan Euroopan unionin elpymispaketin rahoituksella vuosina 2021–23. Ohjelman tavoitteena on mm. edistää nopeavaikutteista elpymistä, elinkeinoelämän rakenteiden ja julkisten palveluiden uudistumista, ilmastonmuutoksen torjuntaa, vahvistaa tuottavuutta ja talouden kasvupotentiaalia sekä nopeuttaa tarpeellisia rakennemuutoksia työllisyysasteen nostamiseksi.

Elpymispaketti ja taloustilanne

Suomen saannot elpymisvälineestä arvioidaan olevan 3,1 mrd. euroa, joka koostuu pääosin elpymis- ja palautumistukivälineen (RFF) arvioidusta 2,3 mrd. euron saannosta, mutta summa tarkentuu myöhemmin. RFF-välineestä 37 % menisi vihreän kehityksen tukemiseen ja 20 % digitalisaation tukemiseen. Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta tärkeimmät osuudet ovat 1) koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoiminta 0,4–0,5 mrd.€ (RFF), 2) työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen 0,15–0,3 mrd.€ (RFF) ja 3) REACT-EU-väline 0,16 mrd.€ (rakennerahastot).

Työllisyyden kohtaanto, osaamisen nostaminen ja päivittäminen ovat keskiössä vastata työelämän osaamistarpeisiin, jotta taloudellinen elpyminen koronakriisistä on mahdollista. Suomen taloudellista tilannetta vaikeuttaa ikääntyvä väestö. Elpymisvälineen merkittävä resurssipanostus antaa tähän hyvät mahdollisuudet. Ammatillisen koulutus joustava ja vaikuttava keino mahdollistaa näitä tavoitteita.

Ratkaisuja elpymiseen

Ensimmäiseksi työttömäksi tai työttömyysuhanalaiset työntekijät tarvitset usein päivitystä osaamiseensa tai kouluttautua täysin uudelle alalle. Myös yrittäjyys on uravaihtoehto, jossa ammatillinen koulutus voi tukea tehokkaasti oman liiketoiminnan lähtökohdista.

Toiseksi työmarkkinoilla on edelleen merkittävä osa työvoimaa, jolla puuttuu peruskoulun jälkeinen tutkinto. Monet pitkään työnhakija olleet tarvitset usein moniammatillista tukea, jonka yhtenä tärkeänä osana on osaamisen hankkiminen.

Kolmanneksi Suomessa on edelleen toimialoja, jotka kärsivät työvoimapulasta. Työvoimatarpeeseen vastaamiseksi tarvitaan koulutus- ja työperäistä maahanmuuttoa, koska Suomen työikäinen väestö ei riitä vastaamaan työvoiman tarpeeseen, eikä ylläpitämään hyvinvointipalveluja, joiden tarve kasvaa väestön ikääntymisen myötä. Koulutus- ja työperäisessä maahanmuutossa ammatillisella koulutuksella on keskeinen asema kotouttamisessa, osaamisen varmistamisessa ja kehittämisessä.

Neljänneksi Suomen kestävän kasvun ohjelma korostaa rakennemuutoksen vihreää siirtymää ja digitalisaatiota. Työikäinen väestö tarvitsee tähän muutokseen *jatkuvaa oppimista*, koska muutos ei ole mahdollista ilman laaja-alaista osaamisen päivittämistä. Ammatilliseen koulutukseen osallistuu vuosittain n. 200 000 yli 20-vuotiaasta suomalaista johtajasta uranvaihtajaan ja yrittäjästä työnhakijaan.

Viidenneksi ohjelmassa nostetaan keskeiseen asemaan TKI eli tutkimus, kehitys ja innovaatiota. Ammatillinen koulutus puuttuu kuitenkin kokonaan. TKI-ekosysteemisessä tehokkaan muutoksen synnyttämisessä korkeakoulujen lisäksi tarvitaan ammatillista koulutusta.

Kuudenneksi ohjelma korostaa uuden osaamisen luomisessa korkeakoulutusta ja tavoitetta, että ikäluokasta 50 prosenttia suorittaisi korkeakoulututkinnon. Viime kevään yhteishaussa valituista uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista 48 prosentilla on suoritettuna ammatillisen tutkinto. Tässä kohtaa on syytä muistaa, että tavoitteena tulee olla nimenomaan osaamistason nosto, ei vain koulutustason nosto.

Muutosehdotuksia

Osana nuorisopakettia mainitaan, että ”Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen roolia työelämän kehittämisessä ja alueellisiin työllisyystarpeisiin vastaamisessa yhteistyössä TE-toimistojen ja Ohjaamojen kanssa”. Tämä on erittäin hyvä linjaus, mutta työvoimatarpeisiin vastaamisen korostuksen tulisi koskea koko työikäistä väestöä.

Osaamistason nosto ei tarkoita vain korkeakoulutusta, mutta tämä ylikorostuu ohjelmassa. Suurin työttömyysaste on ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa olevilla. Ammatillista perusosaamista voi kehittää myös erilaisilla syventävillä lyhytkoulutuksilla sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoilla, myös niiden tutkinnon osilla.

Työllisyystilanteen parantaminen tarvitsee myös kasvun edellytysten luomista panostamalla yrittäjyyteen. Yrittäjän oppisopimuskoulutus on yrittäjän tueksi räätälöitävää koulutusta kehittää omaa liiketoimintaa. Ohjelmaan tulisi lisätä tavoitteeksi myös yrittäjyyden lisääminen.

TKI-toiminnassa tulee ottaa huomioon koko ekosysteemi, johon kuuluvat myös ammattikorkeakoulut ja ammatillisen oppilaitokset. Nämä toimijat tulisi lisätä ohjelmaan. Alueellisen korkeakouluyhteistyön tulee olla nykyistä systemaattisempaa ja laajempaa. Julkisesti rahoitettujen TKI-hankkeiden rahoituksessa tulisi edellyttää alueellista ammatillisen ja korkea-asteen yhteistyötä.

Ystävällisesti,

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Saku Lehtinen
asiantuntija

Lisätiedot

asiantuntija, Saku Lehtinen, 040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi